

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΤΑ 53

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

*Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε συστήματα εξ
αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης -
Επιστήμες της Αγωγής*

Διδάσκοντες και Διδασκόμενοι σε περιβάλλοντα
ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:
εφαρμογές και υποστήριξη

Σοφία Παπαδημητρίου

Βασιλική Ιωακειμίδου

Ανθή Καρατράντου

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΑ 2022

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε συστήματα εξ
αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης -
Επιστήμες της Αγωγής**

**Θεματική Ενότητα ΕΤΑ 53
Διδάσκοντες και Διδασκόμενοι σε περιβάλλοντα
ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:
εφαρμογές και υποστήριξη**

**Επιστημονική επιμέλεια:
Σοφία Παπαδημητρίου,
Βασιλική Ιωακειμίδου, Ανθή Καρατράντου**

4η ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Βασιλική Ιωακειμίδου

Η βιβλιογραφική αναφορά του κειμένου είναι:

Ιωακειμίδου, Β. (2022). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στο Σ. Παπαδημητρίου, Β. Ιωακειμίδου & Α. Καρατράντου (Επιμ.), *Θεματική Ενότητα ΕΤΑ53: Διδάσκοντες και Διδασκόμενοι σε περιβάλλοντα ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: εφαρμογές και υποστήριξη*. (σσ. 30 - 43). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

4. Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Σκοπός

Σκοπός της εβδομάδας μελέτης που ακολουθεί είναι η διερεύνηση ζητημάτων που σχετίζονται με την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση (εξΑΣΕ). Ας σημειωθεί, ότι τα θέματα που αφορούν στην εξΑΣΕ δεν εξαντλούνται σε αυτήν την εβδομάδα μελέτης, αλλά η μελέτη τους προχωρά σε βάθος και σε επόμενες Θεματικές Ενότητες του Μεταπτυχιακού Προγράμματος ΕΤΑ.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Αφού ολοκληρώσετε την παρούσα εβδομάδα μελέτης, θα είστε σε θέση να:

- οριοθετείτε ένα πλαίσιο λειτουργίας για την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση,
- αναγνωρίζετε και εξηγείτε βασικές έννοιες και ζητήματα στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση,
- συνδυάζετε τη σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία για τον σχεδιασμό εξ αποστάσεως μαθημάτων ανάλογα με τις ανάγκες μαθητών/μαθητριών,
- επικοινωνείτε και υποστηρίζετε σύγχρονα και ασύγχρονα αποτελεσματικά τους μαθητές/τριες στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης,
- χαρτογραφείτε όσα έχουν καταγραφεί για την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση πριν την πανδημία του COVID-19,
- εντοπίζετε εφαρμογές και προβληματισμούς που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Έννοιες – κλειδιά

Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, μαθητές/μαθήτριες, σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία, ανατροφοδότηση

Εισαγωγή

Η εξΑΣΕ μετά την πανδημία του COVID-19 έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον του ευρύτερου κοινωνικού πλαισίου. Ιδιαίτερα για τον εκπαιδευτικό κόσμο αποτελεί μια πρόκληση και η παρούσα ενότητα έρχεται να συμβάλει στον διάλογο, να παρωθήσει σε προβληματισμό και να θέσει ζητήματα κομβικά γύρω από την ποιοτική και αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης πέρα από τον χώρο των πανεπιστημίων πλέον και στα σχολεία.

Το βασικό υλικό της εβδομάδας μελέτης που καλείστε να μελετήσετε εμπεριέχει παλαιότερα κείμενα που υπάρχουν, στα οποία δίνεται μια ιστορική διάσταση και ταυτόχρονα αναδεικνύεται η ανάπτυξη της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης ως αναγκαιότητα προκειμένου να δώσει λύσεις σε δυσκολίες ή να λειτουργήσει

συμπληρωματικά προς τη συμβατική εκπαίδευση. Παράλληλα παρατίθενται προς μελέτη και νεότερα κείμενα, στα οποία διαφαίνονται οι νέες τάσεις και τέλος προτείνεται υλικό τόσο στις κύριες πηγές μελέτης όσο και στις πηγές περαιτέρω μελέτης με σύγχρονο περιεχόμενο που διαμορφώθηκε εν μέσω πανδημίας.

4.1 Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση: ιστορικές διαστάσεις και λειτουργίες

Στο υλικό της 4ης Εβδομάδας Μελέτης επιδιώκεται αρχικά να μελετηθεί η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση όπως καταγράφεται στην έρευνα και τη βιβλιογραφία εδώ και αρκετές δεκαετίες. Στη συνέχεια γίνεται μια προσπάθεια αποτύπωσης τάσεων και προσανατολισμών με αφορμή εφαρμογές εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19.

Το πρώτο κείμενο που θα μελετηθεί δημοσιεύτηκε πριν περίπου δυο δεκαετίες και αναφέρεται στις ανάγκες δημιουργίας και ύπαρξης της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης, στην εξέλιξή της και σε περιπτώσεις που λειτουργεί είτε ως αυτοδύναμη είτε ως συμπληρωματική.

Υλικό Μελέτης

Βασάλα, Π. (2005). Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και τεχνολογικές εφαρμογές*, σελ.53-64. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Διαθέσιμο στο «Εκπαιδευτικό υλικό στον Ψηφιακό Αναγνώστη» στην πλατφόρμα courses.eap.gr με όνομα αρχείου [ETA53.Paidagogikes k Texnologikes Efarmoges EAP\(2005\)_noprint](#) (σελ. 53–81).

4.2 Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση: δύο τόμοι σε επιστημονικό περιοδικό

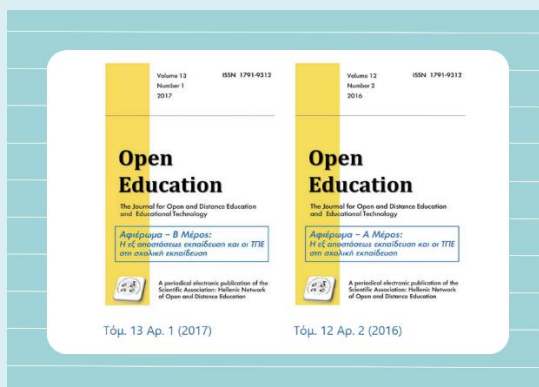
Το 2016 και 2017 το περιοδικό *Ανοικτή Εκπαίδευση / Open Education* δημοσίευσε δύο τόμους αφιερωματικούς στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση με ποικίλη σχετική θεματολογία. Ζητούμενο δεν είναι να διαβάσετε ενδελεχώς κάθε άρθρο των δύο τόμων, αλλά να διατρέξετε τους τόμους και να εντοπίσετε θέματα, ερευνητικές μεθοδολογικές επιλογές, δυσκολίες και προτάσεις για μελλοντική έρευνα στο πεδίο. Μπορείτε να διαβάσετε τίτλους και λέξεις κλειδιά, να μελετήσετε τις περιλήψεις, να επιμείνετε στη μεθοδολογία, σε συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα. Η βιβλιογραφία των άρθρων μπορεί να σας δώσει το ερέθισμα για περαιτέρω μελέτη, εφόσον το

επιθυμείτε. Αν κάποιο άρθρο σας φανεί ενδιαφέρον, μη διστάσετε να το διαβάσετε πιο προσεκτικά είτε εν μέρει είτε ολόκληρο.

Βιβλιοθήκη

Οι δύο (2) τόμοι του περιοδικού Ανοικτή Εκπαίδευση / Open Education είναι διαθέσιμοι στους παρακάτω συνδέσμους:

- Περιοδικό Ανοικτή Εκπαίδευση, Τόμ. 12, Αρ. 2 (2016)
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/issue/view/637/showToc>
- Περιοδικό Ανοικτή Εκπαίδευση, Τόμ. 13, Αρ. 1 (2017)
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/issue/view/691/showToc>

Οι Δραστηριότητες Αυτοαξιολόγησης, που ακολουθούν, θα υποστηρίξουν την προσπάθειά σας να αντλήσετε πληροφορίες από τους δύο τόμους του περιοδικού.

Δραστηριότητες Αυτοαξιολόγησης

Δύο τόμοι του περιοδικού Open Education για την εξΑΣΕ

Οδηγίες

Μελετήστε προσεκτικά τους τίτλους κατά κύριο λόγο, αλλά και τις περιλήψεις όπου χρειάζεται, των άρθρων που περιλαμβάνονται στους 2 Τόμους του επιστημονικού περιοδικού Open Education. Στη συνέχεια αξιοποιήστε τις δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης που ακολουθούν.

Τη δική μας ενδεικτική απάντηση μπορείτε να τη δείτε στο τέλος του εκπαιδευτικού υλικού της τρέχουσας εβδομάδας μελέτης.

Στόχος

Με τις δραστηριότητες αυτές επιδιώκεται

- α) η χαρτογράφηση όσων περιλαμβάνονται στο περιοδικό Open Education, ειδικότερα για τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση,
- β) η καλλιέργεια δεξιοτήτων εντοπισμού και αξιοποίησης πληροφοριών από έγκυρες πηγές που μπορούν να αξιοποιηθούν στον σχεδιασμό διδακτικών/μαθησιακών παρεμβάσεων στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης 4.1

Συνθέστε μια παράγραφο σχετικά με τη θεματολογία και τα πεδία προσανατολισμού των άρθρων ως προς τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Η απάντηση στη δραστηριότητα είναι τύπου δοκιμίου.

Για την εκπόνησή της απαιτείται χρόνος περίπου 15 λεπτών. Η απάντηση θα πρέπει να δοθεί σε ένα κείμενο έκτασης περίπου 100 λέξεων.

Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης 4.3

Προσδιορίστε σε μια παράγραφο κατά πόσο έχουν ισόρροπα διερευνηθεί στα συγκεκριμένα άρθρα του περιοδικού εφαρμογές σε νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο και λύκειο.

Η απάντηση στη δραστηριότητα είναι τύπου δοκιμίου.

Για την εκπόνησή της απαιτείται χρόνος περίπου 15 λεπτών. Η απάντηση θα πρέπει να δοθεί σε ένα κείμενο έκτασης περίπου 100 λέξεων.

Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης 4.4

Συνθέστε σε μια παράγραφο θέματα συζήτησης ή συμπεράσματα προκύπτουν από τα παραπάνω;

Η απάντηση στη δραστηριότητα είναι τύπου δοκιμίου.

Για την εκπόνησή της απαιτείται χρόνος περίπου 15 λεπτών. Η απάντηση θα πρέπει να δοθεί σε ένα κείμενο έκτασης περίπου 100 λέξεων.

4.3 Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση υποστηρικτική της συμβατικής

Στη συνέχεια, θα μελετήσετε ένα πιο σύγχρονο άρθρο που δημοσιεύτηκε σε πανελλήνιο συνέδριο με θέμα την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα εφαρμογές της που έρχονται να υποστηρίξουν τη συμβατική εκπαίδευση, καθώς και μια παρουσίαση με σχετική θεματολογία.

Υλικό Μελέτης

Παπαδημητρίου, Σ. (2018). Σχολική εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Μελέτες περίπτωσης στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Στο Γ. Παπαδημητρίου & Χ. Κωσταρής (Επιμ.), *Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Αναζητώντας την καινοτομία, την τέχνη, τη δημιουργικότητα»*, Γ' τόμος, 85-98. Αθήνα. Ανακτήθηκε στις 5 Ιανουαρίου, 2021 από [εδώ](#)

Η παρουσίαση [Σχολική εξ αποστάσεως Εκπαίδευση](#) αναφέρει μελέτες περίπτωσης συμπληρωματικής σχολικής εξΑΕ.

Διαθέσιμο και στο «Εκπαιδευτικό υλικό pdf» στην πλατφόρμα courses.eap.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
εξ αποστάσεως εκπαίδευση
Κατά τη διαδικασία των σπουδών από απόσταση οι διδάσκοντες διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό από τον διδασκόμενον. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να αναπτυχθεί το αίσθημα ιδιοκτησίας, το οποίο να είναι συμβατό με την ποσοτική αρχή. Για τον λόγο αυτό, η μεθοδολογία της εκπαίδευσης από απόσταση τυπείται την ανάπτυξη και εφαρμογή παρθενοδυναμίας και εκπαιδευτικών διαδικασιών, οι οποίες κυριαρχούν στην φυσική σπουδή και διδασκαλία, ώστε να περιληφθούν οι θεμελιώδεις προτάσεις των σπουδών του διδασκόμενου.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Σχολική εξ αποστάσεως Εκπαίδευση
Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση αφορά στην παρεχόμενη από απόσταση εκπαίδευση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε άτομα σχολικής ηλικίας ή σε ενήλικα.
✓ αυτοδύναμη δηλαδή ανεξάρτητη της συμβατικής σχολικής εκπαίδευσης ή
✓ συμπληρωματική, όπου οι μαθητές λαμβάνουν επιπρόσθετη υποστήριξη στα μαθήματα παράλληλα με το συμβατικό σχολείο ή παρακολουθούν γνωστικά αντικείμενα που δεν υπάρχουν στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.

ΕΤΑ53
Διδάσκοντες και Διδασκόμενοι σε περιβάλλοντα ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: εφαρμογές και υποστήριξη

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Σχολείο του 21^{ου} αιώνα
Επικοινωνιακός των περιβαλλόντων μάθησης
Επικοινωνιακός των διδακτικών και μαθησιακών πρακτικών
Νέες προκλήσεις αναδύονται για τους ρόλους των διδασκόντων και μαθητών

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Μαθαίνοντας στον 21^ο αιώνα
Εξ αποστάσεως εκπαίδευση
Ανακάλυψη Κουίντες Μάθσης - καταλύτες συνεργατικής μάθησης
Flipping classrooms
e-learning, αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση
Επικοινωνία, Συνεργασία, Κριτική σκέψη, Δημιουργικότητα, Ψηφιακές δεξιότητες

4.4 Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση σε ιδιαίτερες συνθήκες

Ακολουθεί ένα βίντεο, που δημιουργήθηκε εν μέσω πανδημίας, καθώς και μια παρουσίαση, που επιχειρούν να αποδώσουν μια σειρά πολύπλευρων διαστάσεων της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης που καλείται πλέον να υποστηρίξει μαθητές σε δύσκολες συνθήκες. Η παρουσίαση αποτυπώνει βασικά σημεία – κλειδιά για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού και πρακτικών σε πλαίσιο σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης (εξΑΣΕ).

Υλικό Μελέτης

- Βίντεο της Μανούσου, Γ. (2020). Ξεκινώντας τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ελλάδα. Διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=BAZx5w3-v6g&list=PLSIqp9A410N-IpBCh6Oq0Q9RnoPHnRzMw>
- Παρουσίαση των Ιωακειμίδου, Β., & Παπαδημητρίου, Σ. (2020). [Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση: η εμπειρία που διαμορφώνεται...](#)

Διαθέσιμο και στο «Εκπαιδευτικό υλικό pdf» στην πλατφόρμα courses.eap.gr

Η εκπαιδευτική διαδικασία είναι σύνθετη είτε πραγματοποιείται δια ζώσης είτε εξ αποστάσεως. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά της. Για παράδειγμα, παράγοντες που φάνηκαν να λειτουργούν αποτελεσματικά κατά τη διάρκεια του lockdown λόγω της πανδημίας του COVID-19 ήταν (Αναστασιάδης, 2020· Μανούσου, Χαρτοφύλακα, Ιωακειμίδου, Παπαδημητρίου & Καραγιάννη, 2020· Τσινάκος, 2020):

- η συνεργασία και η υποστήριξη των εκπαιδευτικών μεταξύ τους μέσω δικτύων που δημιουργήθηκαν,
- η εξοικείωση των μαθητών με την τεχνολογία, ιδιαίτερα των μεγαλύτερων σε ηλικία,
- το εγγενές ενδιαφέρον των μαθητών για νέες εμπειρίες ιδιαίτερα με τόσο θελκτικά τεχνολογικά εργαλεία.

Αντίθετα παράγοντες που φάνηκε πως επηρέασαν αρνητικά την καθολική συμμετοχή μαθητών στην εξΑΣΕ σχετίζονται με:

- ελλείψεις σε τεχνολογικές υποδομές (συσκευών, συνδέσεων) ιδιαίτερα σε οικονομικά ασθενέστερες οικογένειες μαθητών ή οικογένειες μεταναστών,
- τη μη υποχρεωτικότητα συμμετοχής στην εξΑΣΕ για εκπαιδευτικούς και μαθητές,
- λιγοστές ή ανύπαρκτες ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών σε θέματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης,
- την έλλειψη δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης με στόχο τη διαμόρφωση ενός αφηγήματος που θα προωθεί κουλτούρα και ευέλικτες στάσεις θετικά προσκείμενες προς κάθε μορφή εκπαίδευσης.

Προφανώς και προκύπτουν μια σειρά από προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει τόσο η Πολιτεία όσο και ο εκπαιδευτικός κόσμος. Για παράδειγμα (Αναστασιάδης, 2020· Τσινάκος, 2020· Reimers & Schleicher, 2020):

- κάθε περίπτωση μαθητή είναι ξεχωριστή και χρειάζεται τόσο η σχολική κοινότητα όσο και οι αρμόδιοι φορείς να μεριμνήσουν να διαμορφωθούν και να υλοποιηθούν κατάλληλες παρεμβάσεις προκειμένου να υποστηριχθούν όλοι/ες οι μαθητές/τριες να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία είτε αυτή προσφέρεται δια ζώσης είτε εξ αποστάσεως,
- να προβλεφθούν παρεμβάσεις εξισορρόπησης όπως ο εξορθολογισμός της ύλης, που μπορεί να μειώνεται ο όγκος της, αλλά να προβλέπονται και άλλες σε μεγαλύτερο βάθος προσεγγίσεις με στόχευση συμπεριληπτικές, δημιουργικές και καινοτόμες επιλογές,
- οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται υποστήριξη και συστηματική επιμόρφωση προκειμένου να υποστηρίζουν αποτελεσματικά τους/τις μαθητές/τριές τους,
- οι γονείς χρειάζονται ενημέρωση προκειμένου να υποστηρίζουν τις προσπάθειες μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών,
- η εκπαιδευτική κοινότητα χρειάζεται να υποστηριχθεί προκειμένου να αποκτήσουν όλοι τις απαραίτητες τεχνολογικές υποδομές που θα τους επιτρέπουν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία,
- η εκπαίδευση χρειάζεται υποστήριξη σε επίπεδο πολιτικό, διοικητικό, οικονομικό, κοινωνικό και ηθικό.

Συμπεράσματα

Μετά τη μελέτη του υλικού της τρέχουσας εβδομάδας θα έχετε αντιληφθεί τη δυναμική εξέλιξη της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης, η οποία ενώ ξεκινά από παλιά, έχει προσελκύει επιτακτικά πλέον το ενδιαφέρον της εκπαιδευτικής κοινότητας. Η διακύβευση όμως έγκειται τόσο στον προσεκτικό σχεδιασμό, στην ποιοτική της εφαρμογή όσο και στην παρακαταθήκη που θα αφήσει για το μέλλον. Ιδανικά, η στόχευση είναι να δημιουργηθούν μαθησιακά περιβάλλοντα ευέλικτα, μαθητοκεντρικά και συμπεριληπτικά, όπου η εκπαιδευτική διαδικασία θα μετασχηματίζεται άλλοτε δια ζώσης και άλλοτε εξ αποστάσεως ανάλογα με τις ανάγκες προκειμένου οι μαθητές να απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα και της μιας και της άλλης συνθήκης.

Οδηγός Περαιτέρω Μελέτης

Οι δύο πρώτες πηγές για περαιτέρω μελέτη που προτείνονται είναι δύο MOOCs (Massive Open Online Courses) που δημιουργήθηκαν εν μέσω της ολικής καραντίνας κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19 έπειτα από πρωτοβουλία του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), το πρώτο με τη σύμπραξη ΙΕΠ – Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και το δεύτερο με τη σύμπραξη ΙΕΠ – Πανεπιστημίου Αιγαίου. Στόχος και των δύο MOOC ήταν η επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε θέματα εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης. Η θεματολογία είναι αρκετά συναφής. Στην πρώτη περίπτωση διακρίνεται ένας πιο πρακτικός προσανατολισμός με πολλά παραδείγματα, στη δεύτερη περίπτωση υπάρχει ένας εξίσου χρήσιμος θεωρητικός προσανατολισμός.

- Μαζικό Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα (MOOC): «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης από απόσταση» <https://learn.eap.gr/>
- Ταχύρρυθμο Επιμορφωτικό Πρόγραμμα για Εκπαιδευτικούς στην Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση <https://elearn.aegean.gr/>

Τον Απρίλιο του 2020, επίσης εν μέσω πανδημίας πραγματοποιήθηκε μια επιστημονική διαδικτυακή διημερίδα σε θέματα εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης. Πολύ μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών παρακολούθησαν τη διημερίδα από την οποία έχουν αναρτηθεί σύντομες περιλήψεις των εισηγήσεων αλλά και βίντεο με τις παρουσιάσεις. Χαρακτηριστικό είναι το βίντεο της ομιλίας του Καθηγητή Π. Αναστασιάδη, ο οποίος αναφέρεται σε καίρια θέματα όπως η ανάγκη προαγωγής περιβαλλόντων που συνδυάζουν το παιδαγωγικό και το τεχνολογικό κομμάτι, ο κίνδυνος το ψηφιακό χάσμα να εξελιχθεί σε μαθησιακό χάσμα, ο κομβικός ρόλος των γονέων, η ανάγκη να παραμείνει δυναμική η διάθεση για μάθηση.

- Επιστημονική Τηλε-Διημερίδα “εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Σχολική Πραγματικότητα” <https://pekesexae2020.pdekritis.gr/>
- Αναστασιάδης, Π. (2020). Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Παιδαγωγική και Κοινωνική Διάσταση. Βιντεοπαρουσίαση στην Επιστημονική Τηλε-Διημερίδα “εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Σχολική Πραγματικότητα” <https://pekesexae2020.pdekritis.gr/anastasiadis/>

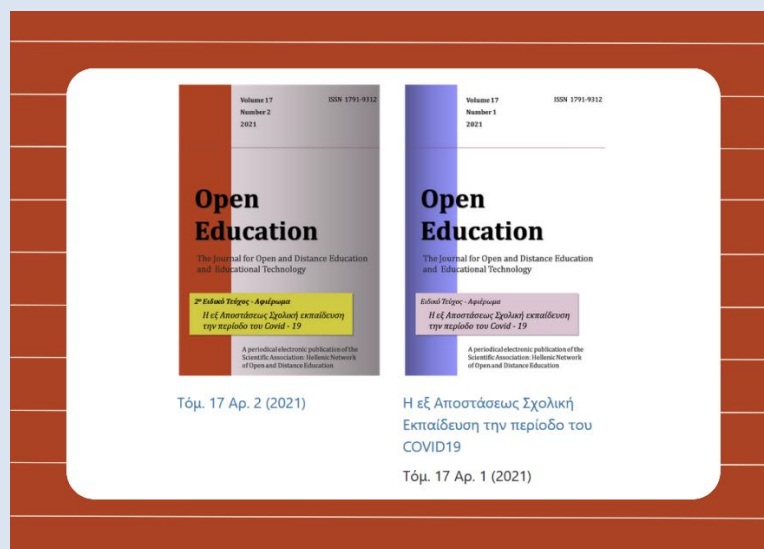
Μια επίσης σημαντική εμπειρία εφαρμογής της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης αποτελεί το πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ, όπως έχει εν συντομία αναφερθεί και στο άρθρο της Σ. Παπαδημητρίου που εμπεριέχεται στο βασικό υλικό μελέτης αυτής της εβδομάδας. Στο άρθρο που δίνεται εδώ για προαιρετική περαιτέρω μελέτη μπορείτε να βρείτε περισσότερες λεπτομέρειες.

- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, Vol 13 (No1), 88-128. Ανακτήθηκε στις 5 Ιανουαρίου, 2021 από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/14057/12773>.

Μια χρήσιμη βιβλιογραφική επισκόπηση της σχετικής με την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση διεθνούς αρθρογραφίας, τουλάχιστον μέχρι το 2017 που δημοσιεύτηκε, μπορείτε να βρείτε στο άρθρο που ακολουθεί εδώ και προσφέρεται για προαιρετική μελέτη.

- Κενελίδου, Π., Αντωνίου, Π., & Παπαδάκης, Σ. (2017). Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Συστηματική ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάρη, Γ. Μανούσου, Τ. Χαρτοφύλακα, Σ. Παπαδημητρίου, & Α. Αποστολίδου (Επιμ.), *Πρακτικά 9ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση «Ο Σχεδιασμός της Μάθησης»*, Αθήνα, 23-26 Νοεμβρίου 2017 9(A), 168-184. Ανακτήθηκε στις 5 Ιανουαρίου, 2021 από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/1141/1301>.

Περισσότερα και πιο επίκαιρα άρθρα σχετικά με την εξΑΣΕ μπορείτε να βρείτε στις πιο πρόσφατες δημοσιεύσεις του περιοδικού [Ανοικτή Εκπαίδευση / Open Education](#) και κυρίως στον αφιερωματικό τόμο 17(1) και 17(2) του 2021.

- Περιοδικό Ανοικτή Εκπαίδευση, Τόμ. 17, Αρ. 1 (2021) <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/issue/view/1614>
- Περιοδικό Ανοικτή Εκπαίδευση, Τόμ. 17, Αρ. 2 (2021) <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/issue/view/1652>

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, Vol 13 (No1), 88-128. Ανακτήθηκε στις 5 Ιανουαρίου, 2021 από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/14057/12773>.
- Αναστασιάδης, Π. (2020). *Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Παιδαγωγική και Κοινωνική Διάσταση. Βιντεοπαρουσίαση στην Επιστημονική Τηλεδημερίδα «εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Σχολική Πραγματικότητα»*. Ανακτήθηκε στις 11 Οκτωβρίου, 2020 από <https://pekesexae2020.pdekritis.gr/anastasiadis/>.
- Βασάλα, Π. (2005). Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και τεχνολογικές εφαρμογές* (σελ.53-64). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κενελίδου, Π., Αντωνίου, Π., & Παπαδάκης, Σ. (2017). Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Συστηματική ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάρη, Γ. Μανούσου, Τ. Χαρτοφύλακα, Σ. Παπαδημητρίου, & Α. Αποστολίδου (Επιμ.), *Πρακτικά 9ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση «Ο Σχεδιασμός της Μάθησης»*, Αθήνα, 23-26 Νοεμβρίου 2017 9(Α), 168-184. Ανακτήθηκε στις 5 Ιανουαρίου, 2021 από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/1141/1301>
- Μανούσου, Ε. Χαρτοφύλακα, Τ., Ιωακειμίδου, Β., Παπαδημητρίου, Σ., & Καραγιάννη, Ε. (2020). *Μαζικό Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα (MOOC): «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης από απόσταση»*. *Κοινότητες Πρακτικής και Κοινότητες Μάθησης*. ΙΕΠ-ΕΑΠ. Ανακτήθηκε στις 11 Οκτωβρίου, 2020 από <https://learn.eap.gr/>.
- Παπαδημητρίου, Σ. (2018). Σχολική εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Μελέτες περίπτωσης στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Στο Γ. Παπαδημητρίου & Χ. Κωσταρής (Επιμ.), *Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Αναζητώντας την καινοτομία, την τέχνη, τη δημιουργικότητα»*, Γ' τόμος, 85-98. Αθήνα. Ανακτήθηκε στις 5 Ιανουαρίου, 2021 από <https://www.dropbox.com/s/paf10nfp20nzdhy/3%CE%BF%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%B4%CF%81%CE%B9%CE%BF%20-%20%CE%93%20%CF%84%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82.pdf?dl=0>
- Reimers, F.M. and Schleicher, A. (2020). *A Framework to Guide an Education Response to the COVID-19 Pandemic of 2020*, OECD, Paris. Ανακτήθηκε στις 11 Οκτωβρίου, 2020 από https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-

[t631xosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020](https://www.researchgate.net/publication/3531631xosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020).

Τσινάκος, (2020). Ρίσκα & Προκλήσεις στην Εκπαίδευση από Απόσταση (Καθηγητές, γονείς, μαθητές). Βιντεοπαρουσίαση στην Επιστημονική Τηλεδημερίδα «εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Σχολική Πραγματικότητα». Ανακτήθηκε στις 11 Οκτωβρίου, 2020 από <https://pekesexae2020.pdekritis.gr/tsinakos/>.

Ενδεικτική Απάντηση στη Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης 4.1

Η θεματολογία των άρθρων αφορά διάφορες διαστάσεις της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης όπως: το εκπαιδευτικό υλικό (δημιουργία, χαρακτηριστικά, αξιοποίηση, αξιολόγηση), μεθοδολογικές επιλογές (αντεστραμμένη τάξη, κατ' οίκον διδασκαλία, κοινότητες μάθησης), εργαλεία (edmodo, επαυξημένη πραγματικότητα, αποθετήρια, μέσα κοινωνικής δικτύωσης), καθώς και προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών για σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία και υποστήριξη εκπαιδευτικών και μαθητών (πρόγραμμα «Οδυσσέας»).

Ενδεικτική Απάντηση στη Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης 4.2

Τα μαθησιακά αντικείμενα της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης που έχουν αξιοποιηθεί σε εφαρμογές που αναφέρονται στα άρθρα των δύο σχετικών τευχών του περιοδικού Open Education είναι κυρίως το μάθημα των Ελληνικών (Γλώσσα), των Μαθηματικών, προσεγγίσεις STEM (Science, Technology, Mathematics), Φυσική Αγωγή, Πληροφορική και Μουσειακή Αγωγή.

Ενδεικτική Απάντηση στη Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης 4.3

Τουλάχιστον στα άρθρα των συγκεκριμένων τευχών του περιοδικού έχουν περίπου ισόρροπα διερευνηθεί εφαρμογές στο νηπιαγωγείο (2), στο γυμνάσιο (4) και στο λύκειο (2), με το δημοτικό σχολείο να υπερτερεί ελαφρώς (6).

Ενδεικτική Απάντηση στη Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης 4.4

Από τις απαντήσεις των προηγούμενων δραστηριοτήτων φαίνεται πως στους δύο τόμους του περιοδικού Open Education που αφορούν την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση υπάρχουν άρθρα που καλύπτουν κομβικά θέματα όπως η σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία και μαθησιακές ευκαιρίες που προσφέρονται μέσω κατάλληλα διαμορφωμένου εκπαιδευτικού υλικού, εργαλείων και παιδαγωγικών επιλογών που λαμβάνονται και οδηγούν κατά συνθήκη σε μοντέλα εν μέρει ή αποκλειστικά εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε διαδικασίες επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών. Εξ αποστάσεως μπορούν να προσφέρονται σχεδόν όλα τα διδακτικά αντικείμενα και σε όλες τις ηλικίες προφανώς με τις κατάλληλες προσαρμογές.